

Įvadas

Atėjo laikas mušti kairiosios politikos būgnais. Ekologinė katastrofa, plastikas maiste, tirpstantys ledynai, augantys nelygybės mastai, milžiniški gamybos pajėgumai ir turto koncentracija, ekonominis ir psichologinis nesaugumas, žmonių nerimas dėl ateities – šių problemų akivaizdoje būtini nauji politiniai sprendimai. Laisvi, mąstantys ir jaučiantys atsakomybę už visuomenę žmonės ieško politinės jėgos, kuri suburtų kapitalistinės gamybos engiamus planetos dirbančiuosius ir savo ateitimi abejojančius jų vaikus. Politikų neveiklumas ir viešoje erdvėje tvyrantis nerimas gimdo konspiracijos teorijas, apatiją, susvetimėjimą ir nacionalistinį populizmą, keliantį grėsmę demokratijai.

Lietuvai reikia darbo judėjimą, kritiškai ir atsakingai mąstančių ir visuomenės paraštėse likusių žmonių interesus atstovaujančios naujos progresyvios politinės jėgos. Metas burtis į naują kairiųjų politinį aljansą.

Radikalus socialinis teisingumas

Kapitalizmo generuojamas sisteminis neteisingumas turi būti pažabotas!

Atsakomybė dėl šiuolaikinėje visuomenėje egzistuojančios socialinės nelygybės, prievartos ir išnaudojimo, o taip pat dėl aplinkos niokojimo pirmiausiai tenka kapitalistinei sistemai. Per pastaruosius šimtą metų, žmonių suprekinimas sukėlė kančias, nepasitenkinimą ir pilietinę apatiją Lietuvos ir viso pasaulio gyventojams. Kapitalistinės santvarkos skatinamas gamtos nuniokojimas, pasitelkiant besaikį iškastinio kuro naudojimą, ir didina taršą, ir graso planetos sunaikinimu.

Kairiųjų aljanso tikslas – priešintis šiam neteisingumui. Teisingos visuomenės kūrimas čia ir dabar negali būti grindžiamas ateities kartu sąskaita. Todėl radikalaus socialinio teisingumo pamatas yra ekologinė transformacija į lygybę ir pagarba kūrybiniam žmogaus darbui grįstą ekonomiką. Šiai transformacijai užtikrinti būtini du – **socialinio ir ekologinio teisingumo** – poliai.

Nūdienos kapitalizmo forma, skatinanti turto koncentraciją ir generuojanti nelygybę, kuria melagingą augančios gerovės vaizdą, kuris tik maskuoja atskirų ir didelių žmonių grupių išnaudojimą. Tai akivaizdu ir nekontraversiška net tokiems kapitalizmo šaukliams kaip *The Economist* ar *Financial Times*. Tačiau ir bendroji ekonomikos būklės analizė rodo, kad gamybos priemonių savininkų turtas ir pajamos augo eksponentiškai, o daugelio sričių dirbančiųjų at-

lyginimai, atmetus infliaciją, neaugo. Net jei pastaruosiu metu atlyginimai kai kuriuose srityse Lietuvoje sparčiai auga, tai niekaip nepažabojo vis didėjančios atskirties tarp saujelės turtingiausių ir skurdžiausiai gyvenančių žmonių.

Ekologija

Metai po metų girdime mokslininkų pranešimus apie vis gilėjančią klimato krizę, apie būtinus skubius ir radikalius pokyčius siekiant išvengti katastrofiškų padarinių. Tačiau kartu matome ir teršėjų nebaužiamumą bei valdančiųjų neveiklumą ir tuščius pažadus. Mokslininkų klimato ataskaitos kaskart atskleidžia, kaip gražios kalbos apie žaliąjį kursą ir pasižadėjimai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas smarkiai prasilenkia su realiais veiksmais. Klimato krizė nėra tai, kas mūsų dar tik laukia ateityje – kasmet stebime karščio bangas, miškų gaisrus, neregėto stiprumo liūtis ir potvynius, intensyvėjančias audras ir kitus grėsmingus klimato reiškinius.

Už klimato krizę nesame atsakingi visi vienodai. Jos priežastys glūdi ekonominėje sistemoje, grįstoje didžiule galios nelygybe ir turto koncentracija. Už klimato krizę yra atsakingos didžiosios įmonės-teršėjos, o ne dauguma paprastų žmonių, vos pragyvenančių beveik nereguliuojamos rinkos sąlygomis. Gelbėti pla-

netą turi tikrieji krizės sukėlėjai, dešimtmečius nevaržomai niokoję gamtą. Tačiau kiekvienas asmuo gali prisidėti kurdamas žalią Lietuvą ir savo vietovėse kovodamas su žaliosios gamtos naikinimu.

Klimato krizė nėra antraeilė problema: ji tiesiogiai veikia socialines problemas. Ji skatina ir toliau skatins migracijos srautus. Klimato kaita daro didžiulę žalą žmonių gyvenimams ir sveikatai, naikina jų turta, atima pragyvenimo šaltinius. Tad progresyvi socialinė politika negalima kartu nepriimant būtinų sprendimų siekiant išvengti blogiausių klimato krizės scenarijų. Kartu turime kovoti, kad šie sprendimai būtų socialiai teisingi. Skubiai mažinant emisijas, įgyvendinant žaliają transformaciją reikia pirmiausia kurti teisingesnę, lygesnę, demokratiškesnę visuomenę. Reikalingos permainos, kurių metu būtų atsižvelgta į žmonių interesus ir ryžtingai pasipriešinta teršėjų galiai.

Štai keli ekologinio neteisimumo faktai. Šimtas didžiausių tarptautinių korporacijų yra atsakingos už 71 % visų į atmosferą išmetamų teršalų kiekio. 1 % turtingiausių pasaulio žmonių yra atsakingi už dvigubai didesnę emisiją lyginant su 50 % mažiausias pajamas gaunančių pasaulio gyventojų. Vadinasi, ne nacionalinės valstybės ir jų demokratinės visuomenės piliečiai yra labiausiai atsakingi už taršą, o didžiulius pelnus generuoti siekiančios korporacijos.

Taigi, atsižvelgiant į klimato kaitos priežasčių analizę, mūsų *ekologinio teisingumo* svarbiausias principas yra: kovojant su klimato kaita,

ekologinė atsakomybė ir našta negali būti užkraunama ant mažiausias pajamas gaunančių visuomenės narių. Didžiausią ekologinės atsakomybės našta turi nešti didieji teršėjai: daugiamilijoninės korporacijos, stambios privačios pramonės įmonės. Tačiau šiandien klimato krizės pasekmės labiausiai patiria skurstantys žmonės, ypač moterys.

Todėl labai svarbu neužkrauti atsakomybę darbininkų, kurie galo su galu nesuduria. Politikai, vidurinio-sios klasės profesionalai ar intelektualai neturi teisės moralizuoti darbininkų dėl to, kad jie nekeičia savo individualaus gyvenimo būdo – neperka elektromobilių, nevažiuoja dviračiais ar nėra *cool* hipsteriai. Ne, ekologinis judėjimas – tai politinis judėjimas, reikalaujantis atsakomybės iš tų, kurie labiausiai teršia. Kur kas reikšmingiau ekologinės krizės poveikio mažinimo prasme yra organizuoti streikus (pavyzdžiui, kaip daro *Extinction Rebellion* ar *Fridays for Future*), o ne apeliuoti į individualų veiksmą „aš rūšiuoju, važiuoju dviračiu ir mažiau privilegijuotą moralizuoju“. Kairiųjų aljansas pirmiausia akcentuoja ne individualią atsakomybę, o kolektyvinį veiksmą.

Kairiųjų aljanso orientacija – dirbantieji

Dirbantieji yra įvairūs ir suskaidyti: vienus (programuotojų, aukštų technologijų įmonių darbuotojų) pajamos auga sparčiai, kitų atžvilgiu didėja išnaudojimas. Vieni yra sėkmingai save įdarbinantys asmenys, bet dar didesnės žmonių grupės

patiria socialinę ir ekonominę atskirtį ir negali prisitaikyti prie laisvosios rinkos cinizmo, pavyzdžiui, prieš pensijinio amžiaus asmenys, aktyviai dirbę visą gyvenimą. Todėl pasiskome už tokią socialinio teisingumo viziją, kuri padėtų didžiausias grėsmes patiriančioms dirbančiųjų grupėms. Tai - ir prekybos centrų kasininkės, maisto kurjeriai, darbu apkrautos bei teisingą jo apmokėjimą už miršusios dėstytojos, bibliotekininės, vyresnio amžiaus didelių įmonių darbuotojai. Tai - ir iš darbo rinkos laikinai išmesti bedarbiai bei tie, kurie norėdami sudurti galą su galu privalo nuolat pigiai parduoti savo darbo jėgą, sveikatą, intelektą. Kartu tai - ir praktikantai, kurių neapmokamos veiklos vaisius ragauja įvairios institucijos, bei tos, kurių gebėjimai ir jėgos be perstojo aukojamos neapmokamam darbui namie. Visi šie žmonės, kovojantys už savo orumą, turi būti matomi ir girdimi, o jų kasdienės kovos – tai mūsų politinė kova.

Užsienio politika

Užsienio politikoje būtina kritiškai vertinti neoliberalaus kapitalizmo įgyvendintojų – valstybių, korporacijų ir bankų – vykdomą pasaulio skurdinimo politiką. Turime matyti ne tik išsivysčiusių pasaulio valstybių pavyzdžius, bet ir kovas, kurios vyksta pokolonijinio, o neretai vis dar ekonomine prasme kolonizuoto, pasaulio šalyse. Solidarumas tarptautinėje arenoje visų pirma reiškia palaiškumą darbo judėjimams, kovojantiems prieš išnaudojimą, priespaudą,

socialinių ir ekonominių teisių ribojimus, o kartu - ir prieš imperialistinę didžiųjų pasaulio valstybių (arba regioninių jėgų) politiką. Pripažinę šiuos faktus, suvoksime į Lietuvą patenkančios darbo jėgos iš užsienio padėtį bei galėsime padėti pabėgėliams, kuriems dažnai gresia ne tik valdžios represijos, bet ir vietinių fašistuojančių elementų smurtas. Atvykėliai iš užsienio yra ne tik tie, kuriems turime padėti, bet ir tie, iš kurių patirties turime mokytis patys, norėdami likti atviri visam pasauliui ir jame vykstančioms kovoms, kurių siekis – žmonių ir aplinkos situacijos tobulinimas ir socialinė emancipacija.

Socialinio teisingumo pagrindas – žmogaus orumas ir kova prieš priespaudą ir engimą

Orumą suprantame kaip kiekvieno žmogaus galimybę visuomenėje realizuoti savo laisvę ir troškimus, nepaisant jo rasės, tautybės, lyties, amžiaus ir turtinės padėties. Kova už orumą yra kova prieš išnaudojimą ir priespaudą. Kartu su orumu gimsta ir savivertė – pasitikėjimas individualia ir autonomine kolektyvine galia, būdinga tiek dirbantiesiems, tiek kitokioms besipriešinančioms grupėms. Ji sieja žmones ir kartu su kolektyvine patirtimi tampa bendrumą kuriančiais klijais.

Socialinės kovos ir konfliktai tampa stiprios visuomenės atributais. Visuomenė – tai autonomiją nuo valstybės galios ir verslo išnaudojimo išlaikančios socialinės grupės, sudarančios vidinį kiekvienos šalies

audinį. Visuomenę silpnina ne tik išnaudojimas ir įvairių grupių priespauda, bet ir fobijas skatinanti propaganda, sąmokslo teorijos, neapykantos kalba. Turime ieškoti būdų kurti ir instituciškai plėsti bendrystę tarp skirtingų etninių ir socialinių grupių, mažumų, jas stiprinti ir palaikyti konfliktuose prieš engėjus.

Kairiųjų aljansas yra organizacija, telkianti įvairias už socialinę ir kultūrinę emancipaciją ir žmonių teises kovojančias, ekonominiam išnaudojimui besipriešinančias grupes ir asmenis. Sieksime tokios politinės transformacijos, kuri atneštų emancipaciją individams ir leistų kurtis stipresnei ateities visuomenei.

Sveikatos sistemos pagrindas – oriai dirbantys ir oriai gyvenantys medicinos darbuotojai

Ekonominė nelygybė neigiamai veikia visuomenės sveikatą ir sveikatos apsaugos sistemą. Sveikatos paslaugų privatizavimas problemą ne sprendžia, o gilina, todėl būtina kovoti prieš sveikatos sektoriaus privatizavimą. Menkai finansuojama sveikatos sistema reiškia pervargusius, perdegusius ir milžinišką spaudimą patiriančius medikus. Skurdus finansavimas kuria sąlygas ligoninių vadovų diktatui ir medikų išnaudojimui. Sveikatos politika privalo būti grįsta medikų gerovės ir tinkamo finansavimo užtikrinimu. Taip pat būtina spręsti slaugytojų krizę sveikatos sistemoje ir užtikrinti kokybišką slaugą. Mes už socializuotą ir rūpestingą sveikatos sistemą, kurios centre – oriai dirbantys, oriai gyvenantys ir

žmonių sveikata besirūpinantys medicinos darbuotojai.

Vidutinė Lietuvos vyrų gyvenimo trukmė yra viena trumpiausių Europoje. Viešojoje erdvėje dažnai sudaromas klaidingas įspūdis, kad dėl to kalti patys vyrai, esą linkę rizikuoti ar piktnaudžiauti svaigalais. Kapitalizmo ideologijos sukurti gėrovės įvaizdžiai, sėkmės ir *mačizmo* kultas, kokybiškų viešųjų paslaugų ir pagalbos trūkumas mūsų visuomenėje kuria iškreiptą vyriškumo sampratą ir neadekvačius lūkesčius, kurie ne tik fiziškai, bet ir psichologiškai traumuoja tūkstančius mūsų tėvų ir brolių. Deja, dažnai šis vyriško nepilnavertiškumo jausmas pavirsta šlykščiu smurtu prieš moteris ir vaikus.

Nevaržomas ir ciniškas kapitalizmas išvargina mus ir kenkia mūsų psichologinei sveikatai. Depresija, nutukimas ar valgymo sutrikimai nėra nulemti tik asmens gyvenimo būdo ar charakterio savybių. Visa tai – neįsisąmonintų ir nesprenžiamų psichologinių problemų rezultatas. Psichologiniai sutrikimai dažnai yra gydomi vaistais, bet ne rimta psichologine pagalba. Būtina siekti visuomenės psichologinės sveikatos, tam skirti ypatingą viešųjų finansų ir specialistų dėmesį.

Moterų socialinės reprodukcijos darbo socializacija

Socialinis teisingumas neįmanomas nepripažinus šimtmečiais darytos skriaudos moterims. Moterys ne tik dalyvauja prekių ir paslaugų gamyboje, jos yra paverstos ir socia-

linės reprodukcijos įrankiais. Taip jos dar ir veltui kuria socialinę bazę – namų ruošą ir darbo jėgą. Moterys yra aktyvios darbuose, profsajungose, kovose už savo vaikų ateitį, tačiau jų keliami reikalavimai visaverטיškai pripažinti kitokį požiūrį į politiką yra palydimi su pašaipą. Drungni liberalūs siekiai formaliai sulyginoti moterų ir vyrų pareigas yra tik dar vienas kapitalistinis triukas, kuriuo siekiama didesnio vyrų ir moterų išnaudojimo. Mes norime ne dar labiau užkrauti darbu visus, bet kiek įmanoma labiau socializuoti reprodukcinį darbą, tokiu būdu išlaisvinant žmones laisvalaikiui, laisvam bendravimui ir kūrybai.

Ekonominė demokratija

Pramoninio kapitalizmo istorija byloja, kad svarbiausias būdas priešintis privataus kapitalo išnaudojimui yra būrimasis į demokratiškai veikiančias ir solidarumu grįstas profsajungas. Moksliniai tyrimai atskleidžia, kad išnaudojimo mastai Lietuvoje ir kituose Europos kraštuose yra milžiniški. Šiandien darbuotojų dalyvavimas profesinėse sąjungose yra menkas, todėl būtina jį skatinti. Profsajungos yra ir bus svarbiausias Kairiųjų aljanso partneris ir ramstis.

Tačiau profsajungos nėra vienintelis visuomenės demokratinės transformacijos įrankis. Būtina žvelgti toliau ir kurti ambicingesnę geros ir teisingos visuomenės viziją.

Svarbu kalbėti apie ekonominę demokratiją ir jos siekti. Ekonominę demokratiją Kairiųjų aljansas supranta kaip tokią socio-ekonominę tvarką, kuri yra grįsta pelno ir darbo įrankių demokratine kontrole ir jų socializacija.

Puikus tokios socializacijos pavyzdys yra demokratiškai valdomi darbuotojų kooperatyvai. Kooperatyvų judėjimas turėjo stiprią tradiciją tarpukario Lietuvoje. Būtina į ją atsigręžti, sykiu naujai plėtoti kooperatyvų patirtį, pasitelkiant geriausius pasaulio, ypač Lotynų Amerikos, pavyzdžius. Pelno ir įrankių socializacija reikštų, kad gamybiniame procese dalyvaujantys darbininkai kontroliuotų gamybą ir dalyvautų sprendžiant kooperatyvo sukuriamos pridėamosios vertės likimą. Jų svarbiausias valdymo organas – visų dirbančiųjų demokratinės asamblėjos. Visgi, ekonominė demokratija neapsiriboja tik demokratija gamybinių įmonių viduje, bet reikalauja ir gamybinių įmonių platesnės socialinės atsakomybės visuomenei. Ekonominė demokratija reiškia ir svarbiausių suinteresuotų pusių įtraukimą į sėkmingą kooperatyvų veikimą. Vietinės bendruomenės piliečiai, žaliavų tiekėjai, vartotojų organizacijos ir kitos suinteresuotos pusės taip pat turėtų įtaką gamybinių kooperatyvų veikimui. Kairiųjų aljansas įstatymais ir mokesčių lengvatomis skatins taip suprastą ekonominę demokratiją.

Kultūros politika

Kairiujų aljansas įsitikinęs, kad klestinti šalies kultūra – įvairios meno formos, kūrybinės praktikos ir joms tarnaujančios institucijos – yra laisvų ir kritiškai mąstančių žmonių visuomenės pagrindas. Kultūra yra reikšminga ir socialiai bei estetiškai jautrių, kritiškai mąstančių piliečių ugdymui. Manome, kad pirmiausia meno ir kultūros kūriniai garsina jų kūrėjų visuomenę pasaulyje, skatina domėjimąsi kraštu. Ne pirkliai ir bankininkai išgarsino Veneciją ir Florenciją, bet jų menininkai, poetai, rašytojai, mąstytojai ir architektai. Ne turto kūrimas ir jo kaupimas savaime įprasmina žmogišką egzistenciją, bet žmogaus kūrybinių galių vystymas ir raiška suteikia gyvenimui prasmę. Tikrasis visuomenės turtas – tai nesuprekinta kultūra, besireiškianti visų žmonių – ne tik saujelės turtingųjų – kūrybinių galių plėtra. Kūrybinių galių skatinimas ir nevaržomas dalijimasis kūrybos vaisiais yra kultūros pagrindas. Meno kūriniai, estetiškos miesto erdvės, žmonių bendrumui ir bendravimui tarnaujanti architektūra ar žmogišką egzistenciją įprasminantys pasakojimai daro visuomenę įdomią, o jos žmones – atvirus naujovėms ir jautrius kitiems.

Manome, kad kultūros vaidmuo visuomenės gyvenime ir jos politinėje ekonomijoje turi būti centrinis, o ne šalutinis. Kultūra nėra ir negali būti ekonomikos ir politikos pamergė. Priešingai, ji yra ir privalo būti progresyvios, į žmonių išlaisvinimą orientuotos politikos ir visuomenės materialios gerovės kūrimo

pamatas. Todėl svarbiausi Kairiujų aljanso **kultūros politikos principai** yra:

1. radikaliai pakeisti požiūrį į kultūros vietą mūsų visuomenėje, padarant kultūros plėtrą visuomenės politikos ir ekonominės gerovės tikslu;

2. kultūros puoselėjimui skirti ne tik *žymiai* daugiau viešųjų finansų, bet traktuoti kultūrą kaip *esminę* materialinės gerovės kūrimo dalį, vadovaujantis ne abejotina banalybe, jog „remdami kultūrą mes atimame resursus iš kitų socialinio gyvenimo sričių“, bet principu, kad „materialinės gerovės kūrimo prasmė yra kultūros plėtra“, ir *tikslu*, jog *ekonomika taptų kultūra* – žmogiškų kūrybinių galių etine ir estetinė raiška;

3. plėsti kultūros – meno ir kūrybos – prieinamumą kiek įmanoma didesniai žmonių ratui, puoselėjant alternatyvias, kultūrinei kitybei jautrias meno ir kūrybos formas per žmonių įsitraukimą į menus ir kūrybą;

4. *kovoti* su moraliai nepateisinama meno ir kultūros *elitizacija*; daryti tai ne niveliuojant meno ir kūrybos tobulumo standartus, ne banaliant meną ir kultūrą, ne lėkštai populiarinant kūrybą, bet kuriant tokias meno ir kūrybos

praktikas ir institucijas, kurios plačiai atvertų duris skirtingiems žmonėms mėgautis (menine) kūryba ir skatintų kurti patiems.

Mūsų siūlomos kultūros **politikos orientyrai** yra jautrumas, empatija, žmonių įtraukimas ir dalyvavimas kūrybinėse praktikose, atvirumas bendruomenių įvairovei, dėmesingumas asmens orumui, meninių grupių skirtybėms ir naujovių siekiamas.

Jautri ir empatiška kultūros politika reikštų imlumą kitoms kalboms, dialektams, įvairiems gyvenimo būdams, jautrumą seksualinei skirtybei, amžiui, negalei, tautinei įvairovei. Jautrios kalbos ir jautrių santykių skatinimas, be kita ko, prisidėtų mažinti susvetimėjimą darbe ir bendruomenėse.

Kultūrinio jautrumo principas yra pagrįstas Kito asmens ir bendruomenės teise į autonomiją. Asmenims ir bendruomenėms negali būti taikoma seksualinė, religinė, tautinė ir kitokia orumą žeidžianti prievarta, taip pat ir simbolinė.

Mes už įtraukią kultūrą. Remsime įvairius socialinius-kultūrinius bendravimo klubus, įtraukiančius skirtingo amžiaus, tautybės ir rasės asmenis. Tokios bendravimo salos ir oazės galėtų tapti vyresniojo amžiaus pakartotinos inkultūracijos ir socializacijos priemonėmis. Ypač svarbu akcentuoti socialiai įtraukios kultūros politiką miestų daugiabučių namų mikrorajonuose, kur vyrauja didelis susvetimėjimas ir atskirtis.

Remsime protestus prieš socialinės ir kultūrinės infrastruktūros naikinimą.

Esame už įvairovę ir orumą užtikrinančią kultūrą. Mūsų visuomenė yra sudaryta iš skirtybių, kurioms negali būti taikomos represinės vienijimo ir sanglaudos programos, o, priešingai, turėtų būti ieškoma būdų remti jų orumą ir kultūrinę įvairovę. Tautinė, seksualinių mažumų, profesinių sąjungų, kitų kultūrinių bendruomenių unikali atributika, dainos ir ritualai, jei jie nepuoselėja smurtinio charakterio, turi būti gerbiami ir remiami.

Mes už susvetimėjimo ir kultūros suprekinimo kritiką. Remsime kultūros ir kūrybos industrijų kritiką ir piliečių išsilaisvinimą iš korporacijų suprekinotos kultūros manipuliacijos ir iš vartotojiško išnaudojimo, kuriuos sąmoningai ar nesąmoningai plėtoja kultūros industrijos. Kultūros industrijų kritika atveria vartus nepriklausomos, unikalios meno kūrybos skatinimui.

Mokysimės protesto kultūros ir remsime aktualių socialinių temų vaizdavimą ir kritiką meno kūriniuose.

Pasisakome ir už „žaliąją“ kultūrą: ji yra orientuota į gamtos tausoją, parkų integravimą į kultūros veiklas, pagarbą augmenijai ir gyvūnijai. Prioritetu laikysime gamtą tausojančius ar gamtą ginančius kultūros projektus, meno kūrinių pakartotinį naudojimą ir paramą socialinės atskirties grupėms, aktyviai mažinant taršą kultūros produkcijos atliekomis.

Kalbant apie profesionalų meną, skatinsime žanrų ir kryptų

įvairovę, akcentuodami balansą tarp tvarumo ir naujumo, tęstinumo ir skirtingumo.

Mūsų kultūros politika vadovaujasi tinkliškumo principu, kuris yra atviras kultūros, meno ir religinių institucijų gausėjimui ir kaitai, taip užtikrinant muziejų, bibliotekų, teatrų, galerijų ir įvairiausių nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių dialogą skatinančias bendras veiklas.

Kairiųjų aljanso kultūros politika skatina aštrų dialogą dėl nevienareikšmiškai diskutuojamo kultūros paveldo. Visas XX Lietuvos istorijos amžius nusipelno koky-

biškų paveldo debatų. Pasisakome prieš vienpusišką ir rigidišką kultūros paveldo sampratą, atskirtą nuo aktyvių visuomenės diskusijų ir nuo žmones įtraukiančios bendruomeninės veiklos.

Mūsų kultūros politika yra atvira utopizmui ir ateities vizijoms, įgalinančioms naujas emancipacijos, solidarumo ir bendruomeniškumo formas, organizacijas, skatina „į ateitį orientuotą atvirą kultūrą“ ir mąstymą. Utopizmo ir fantastikos žanrų ir veiklų skatinimas yra sietinas ne tik su esamų atskirties ir susvetimėjimo formų mažinimu, bet ir naujos ateities kūrimu ir įgalinimu.

Švietimo ir mokslo politika

Visiems prieinamas kokybiškas **švietimas** yra demokratijos ir visuomenės pažangos pagrindas! Manome, kad svarbiausias švietimo tikslas – (iš)lavinti kritiškai mąstančius, socialiai jautrius, laisvus žmones. Švietimas nuo pat Apšvietos amžiaus Europoje buvo suprantamas kaip siekis ugdyti kiekvieno žmogaus naudojimąsi savo protu, taip sudarant sąlygas priešintis įvairiausioms despotizmo, priklausomybės ir nesavaraikiškumo formoms. Išsilavinęs žmogus – tai autonomiška asmenybė, gebanti suprasti ir vertinti pasaulyje vykstančius reiškinius bei atsispirti propagandos ar ideologijos iškreiptam pasaulėvaizdžiui. Švietimas taip pat būtinas solidarumo ir pilietiškumo ugdymui, be kurio progresyvi išsilaisvinimo politika yra neįmanoma.

Švietimo tikslas nėra paruošti žmogų darbo rinkai, o sąmoningo, gerai informuoto, empatiško ir kritiškai mąstančio individo formavimas. Švietimo sistemos tobulinimas turi būti grįstas noru grąžinti prestižą šiame sektoriuje dirbantiems žmonėms ir jų darbui.

Didžiausios **aukštojo mokslo** ir universitetinės sistemos problemos Lietuvoje buvo ir iki šiol yra: per maži dėstytojų ir mokslininkų atlyginimai, nepakankamas universitetų tarptautiškumas ir per menka pagarba akademiniam kokybės standartams. Atgavus nepriklausomybę taip niekada ir neįvyko rimta visuomenės aukštojo mokslo reforma. Refor-

muoti reikėtų reikšmingai didinant finansavimą moksliniams tyrimams, pakeliant dėstytojų ir mokslininkų atlyginimus ne procentais, bet kartais ir atveriant universitetus skaidriems pačios akademinės bendruomenės narių (katedrų ir fakultetų lygiu) organizuojamiems tarptautiniams konkursams, siekiant pritraukti progresyvius, aukšto lygio akademikus iš Lietuvos ir užsienio. Universitetų ir aukštųjų mokyklų **autonomija** nereiškia rektorių ar mokslo institucijos vadovų autoritarinio valdymo. Universitetų autonomija reiškia kūrybos, tyrimų ir įsitikinimų laisvę, demokratinę visos akademinės bendruomenės įsitraukimą į valdymą bei atvirą kultūrinį, ekonominį bei socialinį aukštosios mokyklos gyvenimą. Universitetų valdymo sistemos demokratizavimas taip pat yra būtinas: akademinis personalas turi dalyvauti universitetų ir mokslinių institutų valdyje.

Mes už žymiai didesnę mokslą finansuojančių institucijų skaidrumą, prieš susidariusius mokslininkų klanus ir prieš ideologiškai, politiškai angažuotą finansavimo skirstymą, už žymiai didesnę mokslą finansuojančių institucijų skaidrumą.

Jau **vidurinėje mokykloje**, pilietinio ugdymo bei kitose disciplinose – istorijos, geografijos, literatūros, biologijos pamokose – turi būti skirta dėmesio ne tik Lietuvos valstybingumo sampratoms ar patriotinės sąmonės lavinimui, bet pasaulyje

vykstančių procesų – kapitalizmo, klimato kaitos, migracijos – analizei.

Esame įsitikinę, jog mokykloje turėtų būti remiamasi ne tik europocentristine mintimi. Būtina supažindinti moksleivius su kitų regionų ir žemynų autoriais ir kultūrinėmis perspektyvomis. Be to, viduriniame ugdyme ir universitetinėse studijose būtina plėtoti moksleivių ir studentų ekonominį raštingumą neapsiribojant išskirtinai neoklasikine mintimi. Į mokymo planus svarbu įtraukti ir neortodoksinių politinės ekonomijos teorijų (pvz., postkeinsizmo, istorinio materializmo, feminizmo ar institucionalizmo), profsąjungų istorijos ir darbo teisės pradmenis. Švietimo sistema turi būti orientuota į bendradarbiavimo ugdymą, o ne tik į individualius pasiekimus. Mokykla turi ugdyti gebėjimą kartu veikti, dalintis atsakomybėmis ir kartu mąstyti.

Geriausia mokykla yra ta, kuri šalia, kaimynystėje. Puiki ir saugi mokiniams, įtrauki tėvams, skatinanti mokytojų kvalifikacijos kėlimą ir leidžianti jiems kūrybiškai tobulėti. Mokyklos neturi konkuruoti – o siekti bendro tikslo – ugdyti kritiškai mąstančius Lietuvos ir pasaulio piliečius.

Būtina atsisakyti asmeninių pasiekimų kulto mokyklose, taip pat drausti viešą komercinę reklamą jose. Pasisakome už didesnes investicijas į regioninių mokyklų tinklą, siekiant mažinti korepetitorių tinklo įtaką moksleiviams ir būsimiems studentams.

Švietimas tiesia kelią mūsų visuomenės ateičiai. Egzistuojančios privačios mokyklos skaldo visuo-

menę ir prisideda kuriant socialinę nelygybę. Yra vaikų, kurie dėl fizinių ar emocinių skirtumų geriau jaučiasi ir geriau vystosi specializuotose mokyklose. Jas turi užtikrinti valstybė, o ne traktuoti tai kaip privačių mokyklų „paslaugą“ ir priversti mokesčius mokančius tėvus mokėti dar kartą.

Švietimo darbuotojų – mokytojų, dėstytojų, mokslininkų – skurdinimo politika turi baigtis! Mokytojų atlyginimai privalo būti labai reikšmingai padidinti, o dėstytojų ir mokslininkų atlyginimai padidinti kelis kartus. Tik tokiu būdu švietimo darbuotojų profesijų prestižas bus atkurtas, o jų atstovams nereikės dirbti per du ar tris darbus. Profesionalus mokytojas yra pailsėjęs mokytojas. Būtina atsisakyti ydingos praktikos pirmenybę teikti švietimui skiriamų viešų pinigų investavimui į abejotino reikalingumo pastatų statymą ir jų išlaikymą. Pastatyti modernūs mokslo centrai šiandien stovi tušti. Kairiųjų aljansas pirmenybę teikia investicijoms į mokslininkus, dėstytojus, mokytojus ir į inovatyvų, kokybišką mokymosi procesą.

Manome, kad ugdymas mokyklose, taip pat studijos kolegijose ir universitetuose negali priklausyti nuo besimokančių ir studijuojančiųjų materialinės padėties. Mes esame už visiškai nemokamą visų pakopų švietimo sistemą ir už geriausių studentų rėmimo praktikų, egzistuojančių Europoje, diegimą Lietuvoje (pavyzdžiui, už galimybę studentams gauti nemokamą maitinimą kartą per dieną, aprūpinimą vadovėliais ir kitomis būtiniausiomis knygomis).

Sudaryti sąlygas viešosiose Lietuvos mokyklose tautinių bendrijų moksleiviams mokytis ne tik valstybinės kalbos, bet ir gimtosios, pažinti savąją kultūrą, o regionuose, kuriuose gausiai gyvena tautinės bendrijos, mokytis šios bendrijos kalbos ir kultūros pagrindų.

Nemokamas valstybinės kalbos mokymas turi būti garantuotas visiems imigrantams, kurie nori gyventi ir dirbti Lietuvoje.

Būtina stabdyti vidurinio švietimo fragmentaciją. Taip pat būtina

toliau plėsti kokybišką ir visiems norintiems prieinamą neformalų ugdymą. Priešmokyklinio ugdymo orientyras turi būti visiško fizinio ir psichologinio saugumo suteikimas ir atvirumas kūrybiniam eksperimentavimui.

Švietimo sistemos tobulinimas turi būti grįstas noru grąžinti prestižą šiame sektoriuje dirbantiems žmonėms ir jų darbui.

Naujoji savivalda

Konstatuojame, kad savivaldoje vyrauja politinis, visuomeninis ir bendruomeninis susvetimėjimas. Vyksta nekilnojamojo turto vystytojų spekuliacijos, miestuose vyrauja gentifikacijos tendencijos, didžiąją visuomenės dalį piktina neįperkamas būstas ir neįkandamos nuomos kainos. Spartus visuomeninės nuosavybės privatizavimas, kertami medžiai, vykdoma brutali gamtos ir oro tarša, nevystomas viešasis transportas. Naikinamas neįvertintas kultūrinis paveldas. Korporacijų vykdomas vietos ekonomikų skurdinimas, dominuoja stambusis verslas.

Savivaldai Lietuvoje trūksta vaizduotės ir ryžtingų žingsnių. Todėl **politinė revoliucija** turi prasidėti su **erdvės atkovoju!**

Valstybės ekonominė decentralizacija yra kelias į žmonių gerovę. Savivaldybės turi turėti ne tik daugiau funkcinės galios, bet ir ekonominio pajėgumo, o tam turi būti didinama ekonominė nepriklausomybė ir centrinės valdžios finansų perskirstymas. Taip pat turi būti užtikrinta savivaldybių laisvė steigti, panaikinti ir rinkti mokesčius, rinkliavas, pati taikyti tvarkas, formuoti biudžetus ir išlaidas, o dėl jų dažniau apsispręsti turėtų patys gyventojai, vietos asamblėjose svarstydami dalyvaujamojo biudžetą.

Savivaldybės turi būti smulkinamos, kad kiekvienas jaustųsi politinio lauko dalyvis. Savivaldos svarbiausias komponentas – bendruomenė. Pokyčių mieste pagrin-

das – bendruomenės dalyvavimas. Lietuvoje būtina savivaldos reforma – mažinti savivaldos administracinius vienetus, tiek teritoriniu, tiek gyventojų skaičiaus požiūriu, artinti sprendimų priėmimą prie gyventojų ir juos įtraukti. Turėtų atsirasti bent keturių pakopų administracinė lygių sistema. Sprendimų ašimi turi tapti įvairios bendruomenės (namų bendrijos, kaimynystės, rajonų bendruomenės, profesinės sąjungos ir kitos nevyriausybines organizacijos). Kiekviena pakopa privalo gauti finansavimo dalį ir dėl jos sprendimus priimti pati.

Savivaldos valdyme gali dalyvauti ne tik partijos, bet ir bendruomenės bei politiniai judėjimai. Reikia keisti savivaldos rinkimų įstatymą iš esmės ir suskirstyti savivaldą į rinkiminius vienmandačius rajonus, kuriuose būtų renkami atstovai.

Medžiai ir kita augalija yra miesto ekosistemos dalis, ją reikia plėtoti ir puoselėti, o ne naikinti. Gyventojai turi teisę į švarų vandenį, orą ir tylą. Mirtingumas nuo širdies ir kraujagyslių ligų Lietuvoje yra labai didelis, ir tai reikšmingai susiję su asmeninių automobilių ir kitų transporto priemonių tarša miestuose. Atėities mieste patogiam ir greitam keliavimui privataus transporto reikšmė turi mažėti. Būtina skatinti visuomeninio transporto tobulinimą ir plėtrą. Taip pat turi būti skatinama didinti brandžių medžių kiekį miestuose.

Viešojo nuosavybė yra visų, o ne privačių savininkų rankoms.

Viešąją nuosavybę gali naudotis visi. Mes už viešųjų erdvių ir viešojo intereso kultūros ir jo paveldo, kaip priklausančio visiems, puoselėjimą. Savivaldybė privalo saugoti jos teritorijoje esantį kultūrinį, architektūrinį ir istorinį paveldą (taip pat ir kultūriškai reikšmingiausią sovietinę architektūrą, interjero pavyzdžius bei urbanistinių charakterį).

Turi būti užtikrinta žmogaus teisė į prieinamą būstą. Visuomenės pareiga pasirūpinti, kad kiekvienas gyventojas turėtų stogą virš galvos. Socialinio būsto ir nakvynės namų tinklas turi būti plečiamas, parama benamiams – didėti. Nė vienas žmogus neturi gyventi gatvėje. Visiems reikia garantuoti teisę į būstą, palaikyti prieinamas nuomos kainas arba suteikti laikiną būstą.

Būtina stabdyti savivaldybės paslaugų perdavimą privačiam verslui. Švietimo, sveikatos, socialinės ir kitos paslaugos neturi būti privatizuojamos. Atliekų išvežimas ir tvarkymas negali būti tik verslas, orientuotas į pelną. Tai pirmiausia yra viešoji paslauga. Mes už kooperatyvų veikimą savivaldoje: jie gali būti

steigiami, perdavus dalį savivaldybės funkcijų ir lėšų bendruomenėms. Mes prieš tai, kad savivaldybės įmonių valdybose dalyvautų ir savo verslo interesais rūpintųsi stambiojo kapitalo atstovai ar lobistai. Reikia sudaryti sąlygas savivaldybėms steigti įmones ir padalinius, siekiant gerinti teikiamų paslaugų spektrą ir kokybę. Būtina reguliuoti paslaugų kainas ir užtikrinti didesnę tokių paslaugų teikėjų kontrolę.

Mes už visuomenę, kuri rūpinasi kiekvienu žmogumi. Bendruomenėse būtina atsižvelgti į lyčių, amžiaus ir socialinės padėties nelygybę. Savivaldybėje telpa visos bendruomenės ir individai, nepaisant jų gyvenimo būdo ir klasės, todėl turi būti užtikrinta įvairovė ir saviraiškos laisvė.

Mūsų miestai turi būti gražūs. Architektūros kokybei, ilgaamžiškumui, stiliui ir grožiui privalome skirti didesnę dėmesį. Urbanistikos tikslas – sukurti ir išlaikyti unikalų miesto charakterį, o ne kurti chaosą, naikinantį jo tapatybę.

Kairiųjų aljansas vadovaujasi šiomis tezėmis:

- Mes už visuomenę be skurdo!
- Mes už šeiminių, reprodukcinio darbo socializaciją: už paramą vienišoms motinoms ir vienišiemis tėvams,; už radikalią ikimokyklinio vaikų ugdymo sistemos reformą, esame prieš ikimokyklinio ugdymo privatizaciją (neteisinga, kai privačios įmonės gauna viešus pinigus ir susikrauna pelnus, teikdamos abejotinos kokybės paslaugas).
- Esame už progresyvią ekonominę politiką: darbo savaitės trumpinimą, gamybinės nuosavybės darbuotojams plėtimą. Esame prieš ūkio uberizaciją!
- BVP perskirstymas per biudžetą turi didėti didinant mokestinę naštą stambiajam kapitalui, teršėjams, o kartu ir ją mažinant vidutines pajamas gaunantiems ir mažiau uždirbantiems visuomenės nariams.
- Plačiai paplitęs įsitikinimas, kad privatininkas – geresnis savininkas, yra mitas. Šį mitą būtina kritikuoti ir dekonstruoti. Kvestionuojame privačią gamybos priemonių nuosavybę kaip vienintelę įmanomą ir geistiną.
- Klasės niekur nedingo, pasikeitė jų struktūra ir gyvenimo būdas. Darbo jėgos išnaudojimas gali būti pažabotas tik remiant atsinaujinusias profesines sąjungas, apimančias ir atskirų įmonių darbuotojų ir kitus plačius dirbančiųjų susivienijimus.
- Dirbančiųjų darbo sąlygos privalo gerėti, o pajamos – augti.
- Mums nepriimtina bet kokia diskriminacija, išskyrus tą, kuria atitaisomas istorinis neteisingumas.
- Visos visuomenės grupės ir individai yra lygūs ir jiems turi būti užtikrinta saviraiškos laisvė. Mes pasisakome už partnerystės instituto įteisinimą nedelsiant.
- Socialinė apsaugos sistema grindžiama principu, kad pažeidžiamiesiems visuomenės nariams visada turi būti padedama.
- Mes pasisakome prieš sveikatos apsaugos privatizaciją. Neleisime neoliberalams jos sugriauti. Viešosiomis lėšomis neturi būti išlaikomos privačios medicinos įstaigos.

- Asmenybės formavimasi ir žmogaus gyvenimo kokybę dažnai lemia sisteminės (pavyzdžiui, skurdo) aplinkybės, o ne vien sąmoningas pasirinkimas.
- Teršėjai turi mokėti už taršą, o ateityje nustoti teršę, kaip reikalauja pažangiausias mokslas ir tarptautinės kovos su klimato kaita organizacijos. Klimato krizė kelia grėsmę gamtai, kurios dalis, o ne jos centras, yra žmogus.
- Kritikuojame agresyvią eskpansionistinę užsienio politiką, grįstą imperIALIZMO ir silpnesnių šalių (jų dirbančiųjų) išnaudojimo principais. Šiandienos tarptautinių santykių arenoje priespaudos formos yra daugialypės.
- Pelnas negali būti kaupiamas aplinkos ir biologinės įvairovės sąskaita.
- Esama demokratijos forma – ekonominio elito demokratija – nėra pakankama, todėl ji turi būti reikšmingai išplėsta demokratine politika: per darbuotojų tarybas, kooperatyvus ir įgyvendinant naująją savivaldą.
- Atsiribojame nuo laisvę, kūrybingumą bei individualumą gniuždžiusio nomenklatūrinio sovietinio režimo, nuo pastangų ardyti ir trinti bendruomenes bei jų tradicijas.
- Smerkiame šiandienos atminties politikos pastangas vienpusiškai kritikuoti tik sovietinę epochą nereflektuojant abiejų nepriklausomybės laikotarpių bei neapmąstant žalos, kurią atskiroms bendruomenėms gali daryti ir daro aršus nacionalizmas.
- Būtina inicijuoti viešą diskusiją apie universalias bazines pajamas. Mes už darbo savaitės trumpinimą.
- Privalome atsisakyti žiauraus žmonijos dominavimo kitų gyvybės rūšių atžvilgiu.
- Kiekvienam visuomenės nariui privalo būti prieinamas kokybiškas ir nemokamas visų pakopų švietimas.
- Oponuojame įvairioms etninio nacionalizmo apraiškoms ir pasisakome už tautinių mažumų teisių plėtrą, taip pat dvigubos pilietybės įteisinimą.
- Reikalaujame panaikinti neįgaliųjų diskriminaciją pritaikant visą socialinę ir politinę aplinką jų į(si)galinimui.

Manifestą pasirašo:

Andrius Bielskis, Artūras Rudomanskis, Aušra Pažėraitė, Denisas Kolo-
myckis, Egidijus Mardosas, Emil Starodubov, Giedrė Kazlauskaitė, Gilija Žu-
kauskienė, Gintautas Mažeikis, Jokūbas Sąlyga, Jolanta Bielskienė, Jurgis Va-
liukevičius, Kasparas Pocius, Laurynas Greblikas, Marius Šamatulskis, Mar-
tynas Norbutas, Milda Ilgūnaitė, Mindaugas Kluonis, Povilas Šimonėlis, Rai-
mondas Tamošauskas, Sigita Mykolaitytė, Tomas Šileika, Žygimantas Men-
čėnkovas

Kviečiame jungtis
prie Kairiųjų Aljanso:

info@kairiujualjansas.lt

[Kairiųjų Aljansas](#)

www.kairiujualjansas.lt

Kairiųjų Aljansas

M A N I F E S T A S

2 0 2 2